SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 71/2010-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 27. apríla 2010 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika o prijatej sťažnosti B. V., B., zastúpeného advokátom JUDr. M. C., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a práva na slobodu podľa čl. 5 ods. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 1 Tpo 1005/2009 zo 4. novembra 2009 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo B. V. na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a právo na slobodu podľa čl. 5 ods. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 1 Tpo 1005/2009 zo 4. novembra 2009 p o r u š e n é b o l o .

2. Krajský súd v Bratislave j e p o v i n n ý uhradiť B. V. trovy konania v sume 377,73 € (slovom tristosedemdesiatsedem eur a sedemdesiattri centov) na účet jeho právneho zástupcu advokáta JUDr. M. C., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. II. ÚS 71/2010 z 18. februára 2010 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť B. V. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na slobodu podľa čl. 5 ods. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 1 Tpo 1005/2009 zo 4. novembra 2009.

K prijatej sťažnosti sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadrila predsedníčka krajského súdu podaním sp. zn. Spr. 3118/2010 zo 16. marca 2010, v ktorom okrem iného uviedla:

«K Vašej výzve sa písomne vyjadrila JUDr. M. B., predsedníčka senátu „1 Tpo“, ktorá uviedla, že sťažnosť, podanú sťažovateľom, po preskúmaní spisového materiálu, považuje za neopodstatnenú...

Krajskému súdu v Bratislave bolo v čase rozhodovania známe, že v písomnom vyjadrení obvineného k návrhu prokurátora na vzatie do väzby zo dňa 29. 10. 2009, obvinený žiadal o prijatie písomného sľubu, ponúkol peňažnú záruku alebo prijatie dohľadu probačného a mediačného úradníka, ako náhradu jeho väzby. Krajský súd pri svojom rozhodovaní však vychádzal zo zápisnice o výsluchu obvineného konanom dňa 30. 10. 2009,

na ktorom sa obhajca obvineného domáhal iba prijatia písomného sľubu, prípadne ponúkol peňažnú záruku, ako náhradu väzby, Súčasne založil do spisu písomný sľub obvineného. V súlade s návrhom obhajcu obvineného pri výsluchu pred sudcom pre prípravné konanie, preto Krajský súd v Bratislave rozhodoval len o písomnom sľube a o ponuke peňažnej záruky.

Pokiaľ obvinený v písomne podanej sťažnosti namietal nedostatočné odôvodnenie uznesenia Krajského súdu v Bratislave v tom smere, že tento sa vôbec nevysporiadal so skutočnosťami, že v zahraničí sa nachádzal zo zdravotných dôvodov, kvôli liečbe nadmernej obezity a jeho uznesenie je založené len na abstraktnej úvahe spočívajúcej v tom, že mu hrozí vysoký trest, s takýmto názorom sa nestotožňujem.

Krajský súd v Bratislave sa dostatočne vysporiadal so všetkými relevantnými skutočnosťami, dôležitými na rozhodnutie o väzbe obvineného. Okrem hrozby vysokého trestu sa vysporiadal aj s otázkou pobytu obvineného v zahraničí s tým, že v dôsledku jeho nedosažiteľnosti pre orgány činné v trestnom konaní, bolo po jeho osobe vyhlásené pátranie.»

Právny zástupca sťažovateľa doručil 29. marca 2010 ústavnému súdu k predmetnému vyjadreniu krajského súdu stanovisko, v ktorom okrem iného uviedol:

«Krajský súd v Bratislave vo svojom stanovisku uvádza, že sťažnosť sťažovateľa je neopodstatnená.

Avšak aj Krajský súd v Bratislave uvádza, že v čase rozhodovania mu bolo známe, že v písomnom vyjadrení obvineného k návrhu prokurátora na vzatie do väzby zo dňa 29. 10. 2009, obvinený žiadal o prijatie písomného sľubu, ponúkol peňažnú záruku alebo prijatie dohľadu probačného a mediačného úradníka, ako náhradu jeho väzby. Krajský súd pri svojom rozhodovaní však vychádzal zo Zápisnice o výsluchu obvineného konanom dňa 30. 10. 2009, kde sa mal obhajca domáhať len prijatia písomného sľubu alebo peňažnej záruky a súčasne založil do spisu písomný sľub obvineného. V súlade s týmto návrhom obhajcu pri výsluchu pred sudcom pre prípravné konanie, preto Krajský súd v Bratislave rozhodoval len o písomnom sľube a o ponuke peňažnej záruky.

Z uvedeného teda vyplýva, že Krajský súd v Bratislave mal pri svojom rozhodovaní dňa 04. 11. 2009 k dispozícii aj vyjadrenie obvineného zo dňa 29. 10. 2009, kde bol dohľad

probačného a mediačného úradníka, ako náhrada väzby, navrhnutý obvineným, čo sám potvrdil Krajský súd v Bratislave aj vo svojom stanovisku, ako aj to, že mu bol jeho obsah známy.

Predmetné vyjadrenie obvineného spolu s návrhom na prijatie tejto záruky sudca pre prípravné konanie pri výsluchu obvineného dňa 30. 10. 2005 založil do spisu s tým, že bude tvoriť tento písomný návrh súčasť Zápisnice o tomto výsluchu, a teda aj súčasť spisu.

Na verejnom zasadnutí pred Krajským súdom v Bratislave dňa 04. 11. 2009 môj obhajca výslovne uviedol, že zotrváva na písomnom vyjadrení zo dňa 29. 10. 2009, teda aj návrhu na prijatie dohľadu probačného a mediačného úradníka ako náhrady väzby. Táto skutočnosť vyplýva, aj zo Zápisnice z verejného zasadnutia zo dňa 04. 11. 2009 /Príloha č. 3 k sťažnosti - Kópia Zápisnice z verejného zasadnutia zo dňa 04. 11. 2009/. Ako obvinený som sa v plnej miere pridržal prednesu môjho obhajcu.

Aj vzhľadom na uvedené skutočnosti mám za to, že hoci Krajský súd v Bratislave rozhodol o mojom písomnom sľube a ponúknutej peňažnej záruke tak, že podľa § 80 ods. 1 písm. b/ a § 81 ods. 1 Trestného poriadku neprijal môj písomný sľub ani ponúknutú peňažnú záruku, so žiadosťou o nahradenie väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka sa však Krajský súd v Bratislave vôbec nezaoberal a ani o nej nerozhodol, čím podľa môjho názoru Krajský súd v Bratislave porušil čl. 5 ods. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj čl. 17 ods. 1, ods. 2 a ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky...

Pokiaľ sa Krajský súd v Bratislave nestotožnil s mnou namietaným záverom, že sa nevysporiadal so všetkými významnými skutočnosťami dôležitými pre rozhodovanie o väzbe, k tomu som sa podrobne vyjadril už v samotnej sťažnosti a mám za to, že Krajský súd v Bratislave mal pri rozhodovaní o mojej väzbe dôsledne rešpektovať obsah základného práva podľa čl. 17 ods. 5 Ústavy SR, čo nevykonal...

V predmetnej sťažnosti som žiadal, aby Ústavný súd SR v náleze, okrem iného, rozhodol tak, že „Uznesenie Krajského súdu v Bratislave pod sp. zn.: 1 Tpo 1005/09 zo dňa 04. 11. 2009 sa zrušuje a Krajskému súdu v Bratislave prikazuje, aby B. V. prepustil neodkladne z väzby na slobodu“.

Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti a na to, že dňa 17. 03. 2010 Krajský súd v Bratislave na neverejnom zasadnutí zamietol sťažnosť Generálnej prokuratúry SR

o mojom prepustení z väzby na slobodu za súčasného prijatia peňažnej záruky (predmetné rozhodnutie mi k dnešnému dňu nebolo doručené), a bol som prepustený z výkonu väzby, netrvám na tomto bode, a žiadam aby Ústavný súd SR vyhlásil tento nález:

Krajský súd v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn.: 1 Tpo 1005/09 uznesením zo dňa 04. 11. 2009 porušil základné právo B. V. zaručené v čl. 5 ods. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj čl. 17 ods. 1, ods. 2 a ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky.

B. V. priznáva náhradu trov konania vrátane trov právneho zastúpenia, ktoré je Krajský súd v Bratislave povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu JUDr. M. C. do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.»

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania upustil od ústneho pojednávania vo veci samej v zmysle ustanovenia § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 17 ods. 1 ústavy osobná sloboda sa zaručuje.

Podľa čl. 17 ods. 2 ústavy nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok.

Podľa čl. 17 ods. 5 ústavy do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu.

Podľa čl. 5 ods. 3 dohovoru každý, kto je zatknutý alebo inak pozbavený slobody v súlade s ustanoveniami odseku 1 písm. c) tohto článku, musí byť ihneď predvedený pred sudcu alebo inú úradnú osobu splnomocnenú zákonom na výkon súdnej právomoci a má právo byť súdený v primeranej lehote alebo prepustený počas konania. Prepustenie sa môže podmieniť zárukou, že sa dotknutá osoba ustanoví na pojednávanie.

Predmetom konania vo veci samej bolo posúdenie, či postupom, resp. uznesením krajského súdu zo 4. novembra 2009 sp. zn. 1 Tpo 1005/2009, ktorým nerozhodol vo výroku aj o žiadosti sťažovateľa o nahradenie väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka z 29. októbra 2009, došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a práva na slobodu podľa čl. 5 ods. 3 dohovoru.

Z judikatúry ústavného súdu k namietanému porušeniu označených práv je potrebné v prvom rade uviesť, že zo základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, resp. z práva na slobodu podľa čl. 5 ods. 3 dohovoru vyplýva, že v prípade, ak osoba, ktorej osobná sloboda je pozbavená väzbou, požiada o nahradenie väzby sľubom, peňažnou zárukou, ale i dohľadom mediačného a probačného úradníka, súd rozhodujúci o väzbe je povinný sa s touto žiadosťou náležite vysporiadať, pretože v opačnom prípade dochádza k porušeniu označených práv (m. m. I. ÚS 87/04, III. ÚS 240/06, IV. ÚS 346/08, I. ÚS 364/08).

Ďalej z tejto judikatúry ústavného súdu vyplýva aj to že „ak právny zástupca sťažovateľa v žiadosti o prepustenie sťažovateľa z väzby na slobodu v mene sťažovateľa ako obvineného alternatívne výslovne žiada, aby bol prijatý dohľad mediačného a probačného úradníka ako náhrada jeho väzby, je povinnosťou príslušného súdu zaoberať sa aj možnosťou nahradenia väzby sťažovateľa dohľadom mediačného a probačného úradníka a rozhodnúť o nej. Ak tak neurobí, poruší základné práva sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, ako aj jeho právo na slobodu podľa čl. 5 ods. 3 dohovoru“.

Obdobne tento výklad uplatňuje aj Európsky súd pre ľudské práva k pojmu „záruka“ podľa čl. 5 ods. 3 dohovoru (IV. ÚS 346/08).

Tieto inštitúty sú v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky zakotvené najmä v § 80 ods. 1 a § 81 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov účinného od 1. januára 2006 (ďalej len „Trestný poriadok“), kde sa okrem žiadosti o prepustenie z väzby na slobodu môže obvinený domáhať prepustenia na slobodu inými prostriedkami, ktorými možno väzbu nahradiť. Medzi uvedené prostriedky patrí aj dohľad probačného a mediačného úradníka nad obvineným [§ 80 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku].

Podľa § 80 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku ak je daný dôvod väzby podľa § 71 ods. 1 písm. a) alebo c), môže súd a v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie ponechať obvineného na slobode alebo prepustiť ho na slobodu, ak s ohľadom na osobu obvineného a povahu prejednávaného prípadu možno účel väzby dosiahnuť dohľadom probačného a mediačného úradníka nad obvineným.

V preskúmavanom prípade je preukázané, že sťažovateľ svojím vyjadrením z 29. októbra 2009 k návrhu prokurátora na vzatie do väzby okrem iného žiadal okresný súd, aby *„bol prijatý môj písomný sľub, ponúknutá peňažná záruka, alebo prijatý dohľad probačného a mediačného úradníka ako náhrada mojej väzby a ja som bol ponechaný na slobode“*.

Okresný súd uznesením sp. zn. 0 Tp 653/09 z 30. októbra 2009 rozhodol o nevzatí sťažovateľa do väzby a jeho ponechaní na slobode s tým, že v zmysle § 80 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku prijal jeho písomný sľub, že povedie riadny život, najmä že sa nedopustí trestnej činnosti a že splní povinnosti a dodrží obmedzenia, ktoré sa mu uložia, a podľa § 82 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku uložil sťažovateľovi zákaz vycestovania do zahraničia.

Proti označenému rozhodnutiu podal prokurátor sťažnosť, o ktorej rozhodoval krajský súd 4. novembra 2009 na verejnom zasadnutí a uznesením sp. zn. 1 Tpo 1005/2009

rozhodol tak, že zrušil napadnuté uznesenie v celom rozsahu podľa § 194 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku s tým, že podľa § 72 ods. 1 písm. a) a § 72 ods. 2 Trestného poriadku z dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku vzal sťažovateľa do väzby, podľa § 80 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku písomný sľub ponúkaný obvineným neprijal a podľa § 81 ods. 1 Trestného poriadku neprijal ponuku peňažnej záruky zo strany obvineného (sťažovateľa).

Krajský súd však v odôvodnení svojho uznesenia neuviedol žiadnu zmienku o tom, že sťažovateľ pred rozhodnutím krajského súdu žiadal ešte v podaní z 29. októbra 2010 (zopakoval to aj 4. novembra 2010 na verejnom zasadnutí) o nahradenie väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka, týmto návrhom sa vôbec nezaoberal a nerozhodol o ňom (m. m. III. ÚS 240/06, IV. ÚS 346/08, I. ÚS 364/08).

Aj keď krajský súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti považuje sťažnosť sťažovateľa za neopodstatnenú, vychádzajúc z vyjadrení sťažovateľa a z citovanej konštantnej judikatúry ústavného súdu uvedenú argumentáciu krajského súdu zo 16. marca 2010 nemožno z ústavného hľadiska akceptovať.

Zákonná povinnosť nadriadeného orgánu v zmysle § 192 ods. 1 Trestného poriadku preskúmať správnosť výrokov napadnutého uznesenia, proti ktorým bola podaná sťažnosť, ako aj konanie predchádzajúce týmto výrokom v sebe implikovane zahŕňa povinnosť rozhodnúť aj o tom, čo žiadal sťažovateľ na začiatku 29. októbra 2009 v konaní o návrhu prokurátora na vzatie, či nevzatie do väzby pred okresným súdom, ako aj priamo na verejnom zasadnutí pred krajským súdom 4. novembra 2010. Táto požiadavka vyplýva okrem iného aj z princípu právnej istoty (jedného z atribútov právneho štátu v zmysle čl. 1 ods. 1 ústavy) a má svoje opodstatnenie predovšetkým v prípadoch, keď nadriadený orgán dospeje po preskúmaní napadnutého rozhodnutia k inému záveru ako prvostupňový súd.

Potreba individualizácie výroku uznesenia, ktorým sa rozhodovalo o väzbe sťažovateľa, resp. o nahradení väzby peňažnou zárukou, písomným sľubom, ako aj o jeho žiadosti o nahradenie väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka,

vyplýva nielen z citovaných ustanovení Trestného poriadku, ale najmä aj z charakteru základného práva na osobnú slobodu. Zásah do osobnej slobody v podobe jej obmedzenia musí mať svoj jednoznačný základ vo výrokovej časti súdneho rozhodnutia, s ktorou zákon spája právne účinky.

Ústavný súd konštatuje, že aj keď krajský súd rozhodol o vzatí sťažovateľa do väzby a neprijal písomný sľub sťažovateľa a ponuku peňažnej záruky, o jeho žiadosti o nahradenie väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka nerozhodoval, resp. sa ňou ani nezaoberal, preto jeho postupom a uznesením krajského súdu sp. zn. 1 Tpo 1005/2009 zo 4. novembra 2009 bolo porušené základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a právo na slobodu podľa čl. 5 ods. 3 dohovoru.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovať v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Ústavný súd v bode 1 výroku nálezu vyslovil, že krajský súd svojím uznesením sp. zn. 1 Tpo 1005/2009 zo 4. novembra 2009 porušil jeho základné právo na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a právo na slobodu podľa čl. 5 ods. 3 dohovoru.

Keďže ústavný súd zistil, že protiústavnosť sťažovateľovej väzby bola v priebehu konania pred ústavným súdom odstránená neskorším súdnym rozhodnutím krajského súdu zo 17. marca 2010 (sťažovateľ bol prepustený z väzby na slobodu) a v doplnení svojej sťažnosti z 29. marca 2010 upravil petit sťažnosti tak, že nežiadal o zrušenie uznesenia

krajského súdu sp. zn. 1 Tpo 1005/2009 zo 4. novembra 2009, nepovažoval za potrebné sa bližšie touto otázkou zaoberať.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa. Pri priznaní trov vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2008 (20 950 Sk/695,41 €) a za prvý polrok 2009 (721,40 €).

Sťažovateľovi priznal náhradu trov právneho zastúpenia celkovo za tri úkony právnej služby, a to za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2009 (prevzatie a prípravu zastúpenia) v sume 115,90 € a náhradu režijného paušálu v sume 6,95 € a dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2010 (podanie sťažnosti a stanovisko k vyjadreniu krajského súdu, resp. doplnenie sťažnosti z 29. marca 2010) v sume 2-krát po 120,23 € a náhradu režijného paušálu v sume 2 x 7,21 € v zmysle § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a), c) a d) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Úhrada bola priznaná spolu v celkovej sume 377,73 €.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. apríla 2010